

Meritxell fa 25 anys

“**E**l santuari de Meritxell no és tan sols una obra emblemàtica per a Andorra: dins la història de l’art representa un punt d’inflexió. A partir d’aquest moment, neix un nou moviment, que després es batejarà de postmodern”, ha declarat l’arquitecte Ricard Bofill al *Diari d’Andorra* en ocasió del vint-i-cinquè aniversari de la inaugura-

capçalats pel síndic Julià Reig, ja no els va quedar cap dubte per decidir construir un edifici emblemàtic que més tard seria el primer símbol del progrés del país i alhora un monument nacional que vindria a reforçar, a través del sentiment religiós, la consciència de grup dels andorrans i a contribuir en definitiva a la lenta construcció de l’estat a què es va aplicar Andorra durant tot el segle XX.

Enclavat en una vall oberta i lluminosa, entre els pobles d’Encamp i Canillo, el singular edifici postmodern del santuari de la Mare de Déu de Meritxell, patrona del Principat d’Andorra, obra emblemàtica de l’arquitecte Ricard Bofill i primerenca mostra de les “catedrals andorranes del progrés”, ha complert vint-i-cinc anys aquest 2001.

ció, el 1976, del temple que, a més de ser en el seu temps una obra capdavantera de l’art postmodern, és l’únic edifici religiós dissenyat per Bofill i una excepció en la tònica classicitzant amb què l’arquitecte català ha concebut els seus grans projectes monumentals.

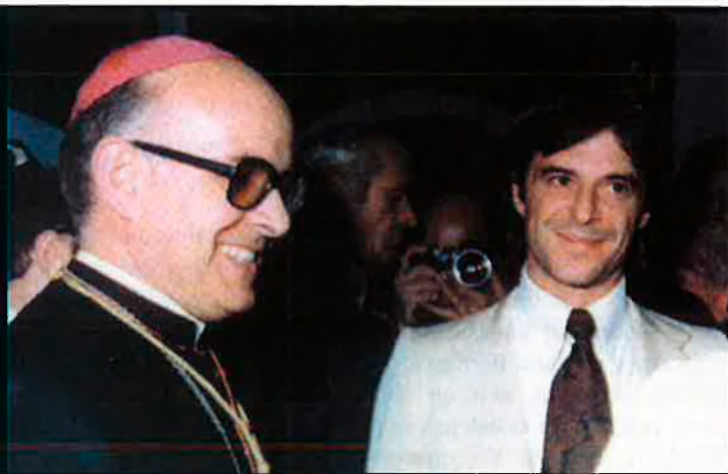
Monument nacional. La idea de construir un nou temple a Meritxell va néixer un any abans de l’incendi que la nit del 8 de setembre del 1972 va debastar el vell santuari. Les petites dimensions d’aquest el feien insuficient per albergar les grans concentracions de fervor envers la patrona de les valls andorranes, i el Consell General, propietari del lloc, va convocar un concurs d’idees per procedir a una ampliació de l’ermita —un edifici neoromànic del segle XVII— o a la construcció d’un temple de nova planta. Però després de produir-se el sinistre, als pròcers andorrans de l’època, en-

Dalt, vista aèria del santuari de Meritxell. A baix, esbós del Ponte Vecchio ideat per Ricard Bofill.

Moment del dia en què es va inaugurar el nou santuari de Meritxell. S'hi pot veure l'arquitecte Ricard Bofill amb Martí i Alanís, bisbe d'Urgell i cogrincep d'Andorra.

ARXIU HISTÒRIC NACIONAL / FELIX PUIG

El nou santuari no podia ser una obra qualsevol. El seu projecte es va encarregar inicialment de manera conjunta als dos despatxos d'arquitectura de més prestigi de Barcelona, el dels arquitectes Martorell-Bohigas-Mackay i el de Ricard Bofill, si bé aviat van sorgir desavinences de concepte, raó per la qual els primers es van retirar i tot el disseny de l'obra va quedar a les mans de Bofill.

Després d'un període d'estudi en el qual van intervenir els poetes Agustín Goytisolo i Salvador Clotas i en què Bofill, declarat agnòstic, trobava la inspiració recurrent la vall mentre escoltava música de Vivaldi, l'arquitecte va dissenyar un projecte monumental en què, del conjunt arquitectònic del santuari, partia un pont de grans dimensions que enllaçava les dues vessants de la vall, cosa que significava una partició i alhora la unió de les dues Andorres: el país agropastoral del passat i l'empori modern del present i del futur. Per això, aquest pont, concebut amb un substanciós cos de tres plantes, havia de ser habitat i contenir un gran centre comercial, amb què Meritxell hauria cobrat un atractiu suplementari al purament religiós i hauria deixat de ser un lloc aïllat per passar a integrar-se a l'Andorra dels temps moderns.

Fos perquè els prohoms andorrans consideraven el projecte massa agosarat o per simples raons pressupostàries, a la fi sols es va construir la part del santuari.

Lloc de culte i recolliment. "Meritxell no és només un edifici, sinó que és, abans que res, un lloc de culte i recolliment dedicat a la Verge", explica a EL

TEMPS Ramon Rossell, rector de Canillo i guardià del santuari. Després de deixar ben clara aquesta premissa, aquest mossèn, que ocupa el seu lloc des del 1971, lamenta que no es construís el pont habitat, ja que "amb el centre comercial que s'hi preveia, s'hauria donat servei als pelegrins i altres visitants i s'hauria pogut mantenir el santuari".

Contràriament, el santuari és mantingut pel Govern d'Andorra, que n'és el propietari, i tractat, pel que fa a pressupostos i promoció, com un museu més dels que hi ha al país. Aquesta fredor administrativa –conseqüent en un país en el qual, des de l'entrada en vigor de la Constitució el 1993, s'ha abandonat el nacionalcatolicisme–, i el fet que el santuari no tingui vida pròpia de tipus monàstic o algun altre, no impedeix que durant els darrers vint-i-cinc anys Meritxell hagi continuat essent el centre de la religiositat andorrana i un important lloc de peregrinació inscrit en les rutes marianes que l'uneixen amb Lourdes, Montserrat, el Pilar, Covadonga i altres grans santuaris del sud d'Europa: l'afluència de visitants, més o menys gran segons l'època de l'any, es xifra en una mitjana de 14 autocars diaris, amb un total de visites que ultrapassa les 350.000 persones cada any.

L'obra de Bofill, integrada en el seu entorn muntanyenc, ha resistit bé el pas d'un quart de segle. Dissenyada en forma d'una gran nau oberta en sentit llevant-ponent, recorda les capelles romàniques pels seus arcs de pedra nus i és travessada per un creuer de grans dimensions que constitueix el temple pròpia-

ment dit, al qual s'afegeix un massís campanar de torre quadrada. L'exterior revestit de pedra contrasta amb l'interior blanc, amb grans obertures per on entra abundantment la llum i el sol i que integren a l'església els claustres que la flanquegen, amb els arcs també blancs i d'un sedant tirat mudèjar.

"Catedrals del progrés". El santuari de Meritxell va ser una mostra primerenca del que a Andorra s'ha anomenat les "catedrals del progrés". País de muntanya riquíssim en petites esglésies romàniques però despulat d'arquitectura monumental religiosa o civil, no ha estat fins a les darreres dècades que, rere el boom econòmic, el progrés s'ha manifestat arquitectònicament amb edificacions que simbolitzen diner i poder. Si els 105 milions que va costar l'obra de Bofill fa vint-i-cinc anys pot semblar avui una xifra moderada, els 5.000 milions destinats als primers anys noranta a la construcció del centre termolúdic Caldea –amb un disseny que, amb un campanar de 70 metres inclòs, evoca el que podria ser una ostentosa catedral laica– van portar al caire de la bancarrota el comú d'Escaldes-Engordany, promotor d'una instal·lació turística que, en contrapartida, ha esdevingut emblemàtica i que any rere any quadra amb superàvit els números del seu compte d'explotació. Les noves seves de quatre grans bancs andorrans –Crèdit Andorrà, Banc Internacional-Banca Mora, Banc Agrícola i Banca Reig– s'han afegit durant els anys noranta al paisatge monumental del petit país pirinenc, amb uns sumptuosos edificis que semblen tallats pel mateix patró de vidre exterior i marbre interior i que exhibeixen sense ocultar la bona marxa dels seus negocis. Finalment, també la iniciativa pública ha aixecat les seves catedrals, entre les quals sobresurten l'edifici del Comú d'Encamp, amb una gran façana de vidre de trenta metres de costat, i l'edifici del Govern, una mola de ciment armat anomenat popularment el búnquer i que fins per a alguns seria la representació arquitectònica d'una concepció del poder públic caracteritzada per l'atrinxerament i l'opacitat.

Àlvar Valls